

ORCHID PROJECT

**LAKI JA NAISTEN
SUKUPUOLIELINTEN SILPOMINEN**

SUOMI

JOULUKUU 2021

Kansallinen Lainsäädäntökehys

Yleiskatsaus Suomen kansalliseen lainsäädäntökehykseen

Kansallinen Lainsäädäntö:

X	Erityislaki/pykälä, joka kriminalisoi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen
X	Määrittelee tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen
✓	Kriminalisoi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen suorittamisen
✓	Kriminalisoi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen yllytyksen, järjestämisen ja/tai avustamisen
✓*	Velvollisuus ilmoittaa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisesta viranomaisille
✓	Kriminalisoi lääketieteellisten ammattilaisten osallistumisen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen
X	Ekstraterritoriaalinen soveltaminen riippumatta kaksoisrangaistavuudesta

* *Tietyissä tapauksissa.*

Esittely

Suomi on Pohjois-Euroopassa sijaitseva maa, jonka arvioitu väkiluku on 5,5 miljoonaa.¹ Suomi on tasavalta, jossa on parlamentaarinen demokratia. Suomessa on siviilioikeudellinen oikeusjärjestelmä.

Sukuelinten silpomisen yleisyys

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2019 **tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelman** (*toimintaohjelma*). Toimintasuunnitelmassa arvioidaan, että Suomessa on arviolta 10 000 silpomisen läpikäynyttä tyttöä ja naista. Lisäksi arvioidaan, että 645–3075 alle 18-vuotiasta tyttöä on vaarassa joutua sukuelinten silpomisen uhriksi.²

Lisäksi **Suomen perustuslaki** tarjoaa jonkin verran suojaa naisten sukuelinten silpomista vastaan.

Kansallinen lainsäädäntökehys

Yleinen laki

Suomessa ei ole erityislakia tai säännöstä, joka kriminalisoi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen. **Toimintaohjelmassa** Suomen hallitus kuitenkin nimenomaisesti toteaa, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen rikkoo **Suomen rikoslakia (1889, muutettu 2015)** (*rikoslaki*)³ ja vahvistaa, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on kriminalisoitu Suomessa yleisen rikosoikeuden nojalla.

Naisten sukuelinten silpominen voitaisiin katsoa 'pahoinpitelyksi', 'törkeäksi pahoinpitelyksi' tai 'lieväksi pahoinpitelyksi', riippuen teon seurauksista ja luonteesta, **artiklan 21:5, 21:6 ja 21:7 rikoslain** mukaisesti.

- **Artikla 21:5(1) §:n** mukaan 'pahoinpitely' tarkoittaa toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Tämä kuvaus voi soveltua kaikkiin silpomistyypppeihin.
- **Artikla 21:6(1) §:n** mukaan 'törkeä pahoinpitely' edellyttää muun muassa:
 - aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, tai
 - rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla.
- Rikoslaki ei sisällä pykälää, joka määrittelisi käsitteen 'vaikea ruumiinvamma'. Kun otetaan kuitenkin huomioon tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen aiheuttamien vammojen vakavuus, erityisesti tyypit II ja III, ja se, että monet ilman puudutusta tehtävät naisten sukupuolielinten silpomisen muodot aiheuttavat voimakasta kipua, tätä artiklaa voitaisiin hyvin todennäköisesti soveltaa myös naisten sukupuolielinten silpomiseen, erityisesti tyyppien II ja III kohdalla.
- **Artikla 21:7:n** mukaan pahoinpitely on 'vähäinen', huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Vähäisemmät silpomiset jotka kohdistuvat IV silpomis-kategorian alle saattaisivat soveltua tämän alle, mutta olisi (melko) epäasiatonta ottaen huomioon, että silpominen kaikissa muodoissa on koskemattomuuden loukkaus.

Pahoinpitelyn lisäksi, kun tahallisuutta oletetaan olevan olemassa, **artiklat 21:10 sekä 21.11** kriminalisoivat ruumiinvamman aiheuttamisen johtuen huolimattomuudesta ja törkeästä huolimattomuudesta. Tätä voitaisiin mahdollisesti soveltaa tapauksissa, joissa vanhemmat eivät ole huolehtineet tarpeeksi siitä, etteivät muut ole suorittaneet tyttärelleen sukuelinten silpomista, kuten perheenjäsenet, jotka kannattavat tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen määritelmä

Suomen Laki ei sisällä määritelmää tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiselle. **Toimintaohjelmassa** käytetään kuitenkin määritelmää 'tytön tai naisen ulkoisten sukuelinten leikkaamista tai vahingoittamista jollain muulla tavalla ilman lääketieteellistä syytä',⁴ joka on Maailman terveysjärjestön käyttämä määritelmä ja luokitus silpomiselle.

Kaikenikäiset tytöt ja naiset

Kaikenikäisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuva silpominen on rangaistava teko Suomessa. **Artikkelit 21:5, 21:6, 21:7, 21:10 tai 21:11 rikoslain** alla eivät sisällä ikärajoituksia rikoksille.

Yllyttäminen sekä avustaminen

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen yllyttäminen sekä avustaminen Suomessa on kriminalisoitu Suomen rikoslain mukaan.

Henkilö voidaan tuomita yllytyksestä artikla 5:5 rikoslain mukaan, jos hän yllyttää "leikkaajaa" (tai jonkun muun henkilön) suorittamaan sukuelinten silpomisen uhrille. **5:5 artiklassa** säädetään siten, että se, joka yllyttää toista tekemään tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen, on tuomittavana rikosentekijänä.

Sukuelinten silpomisen avustaminen ja siihen yllyttäminen voi luokitella jonkun "avunantajaksi" **5 artiklan 6 kohdan** mukaiseen rikokseen. **5:6(1) §** määrää, että se, joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä, tuomitaan avunannosta rikokseen saman lainkohdan mukaan kuin tekijä. Kuitenkin avunantajan rangaistukseen sovelletaan **6:8 artiklaa**, joka lieventää rangaistusta.

Tilojen käytön salliminen silpomiselle

Tilojen käytön salliminen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiselle saattaa olla rangaistava rikos yleisen rikoslainsäädännön nojalla Suomessa. Tilojen käytön salliminen voidaan luokitella rikoksen tekemisen tai sen yrityksen tahalliseksi edistämiseksi teolla, jolloin se, joka sallii tilojen käytön silpomiselle, luokitellaan "rikoskumppaniksi" rikoslain **5 luvun 6(1) artiklan** mukaisesti.

Välineiden tarjoaminen tai hallussapito

Erityisten välineiden tarjoaminen silpomisen tarkoitukseen on mahdollisesti rangaistavaa yleisen rikoslainsäädännön nojalla Suomessa. Erityisten välineiden tarjoaminen voidaan ymmärtää siten, että henkilö, joka auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä. Henkilö, joka avustaa silpomiseen tarkoitetuilla välineillä, voidaan tuomita "rikoksen avunannosta" **rikoslain 5 luvun 6 §:n 1** momentin nojalla.

Silpomiseen tarkoitettujen välineiden hallussapito voidaan ymmärtää rikoksena Suomessa, mutta vain, jos kyseinen silpominen luokitellaan törkeäksi pahoinpitelyksi rikoslain **21:6 §: n** mukaan. **Artikla 21:a(1)(1)** mukaan, henkilö jolla on *muun muassa* hallussaan väline, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa, on rikollinen. Tämä kuvaus voi siten liittyä henkilöihin, jotka omistavat silpomiseen tarkoitettuja välineitä, ottaen huomioon tyttöjen sekä naisten sukuelinten silpomisen kuuluvan artiklan 21: 6 piiriin sen julmuuden jakivuliaisuuden vuoksi. **21:6a (2) artikla** kuitenkin määrää, että tekojen valmistelu ei ole rangaistavaa, jos vaara rikoksen toteuttamisesta on ollut muista kuin satunnaisista syistä vähäinen, taikka jos henkilö on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen valmistelusta, estänyt sen jatkumisen tai muuten poistanut oman toimintansa merkityksen rikoksen valmistelussa.

Silpomisen ilmoittamatta jättäminen

Silpomisen ilmoittamatta jättäminen mahdollisesti kategorisoida rikokseksi, riippuen miten tietty silpomistapaus on luokiteltu.

Tapauksissa, joissa silpominen on määritelty pahoinpitelyksi tai lieväksi pahoinpitelyksi, silpomisesta ilmoittamatta jättäminen ei ole rikos.

Tapauksissa, joissa silpominen on määritelty törkeäksi pahoinpitelyksi, silpomisesta ilmoittamatta jättäminen on rikos.

Artikla 15:10 rikoslain mukaan kriminalisoi vakavien rikosten ilmoittamatta jättämisen ja määrää, että henkilö, joka tietää *muun muassa* törkeän pahoinpitelyn tapahtuneen tai olevan hankkeilla, eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu.

Vaikka alaikäiseen kohdistuvaa pahoinpitelyä tai lievää pahoinpitelyä ilmoittamatta jättämistä ei ole kriminalisoitu, tiettyjen ammattiryhmien on ilmoitettava asiasta Suomen lain mukaisesti.

Lastensuojelulain 25 artiklan 1 momentin mukaan, kaikki henkilöt jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon tai lasten päivähoidon-, opetus-, poliisi-, palo- ja pelastustoimen ja uskonnollisen palvelun kanssa ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Sekä **lastensuojelulain 25 artiklassa** säädetty ilmoitusvelvollisuus, että edellä mainittu ilmoitusvelvollisuus **rikoslain 15:10 artiklassa**, kumoavat viranomaisten salassapitosäännöksen.

Lääketeollistetty silpominen

Lääketeollistetty silpominen on rikos Suomen rikoslainsäädännön nojalla. Vaikka rikoslaisissa on säännöksiä lääketieteen ammattilaisten hoitovirheisiin ja lääketieteellisiin petoksiin liittyen - vastaavasti **44:2 ja 44:3 artiklat** - eivät näytä soveltuvan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiskontekstiin.

Artikla 44:2 momentissa todetaan nimenomaisesti, että sitä ei voida soveltaa silloin, kun sovelletaan myös säännöstä, jossa säädetään korkeammasta rangaistuksesta.

On todennäköistä, että lääketieteellistä silpomista nostettaisiin syyte Suomessa myös **rikoslain 21:5 ja 21:6** pykälien nojalla. Lääkärin suorittama tyttöjen sukuelinten silpominen voisi myös johtaa kyseisen lääkäriin lääkäri-luvan menettämiseen.⁵

Ekstraterritoriaalisuus

Suomen **rikoslain** ekstraterritoriaalinen soveltaminen koskee tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen ulkomailla tietyissä tapauksissa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen mukaisesti.

Artikla 1:5 määrää, että Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomen kansalaiseen taikka Suomessa pysyvästi asuvaan ulkomaalaiseen, sovelletaan Suomen lakia, jos teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Kuitenkin **1:11 artiklan 1** kohdassa säädetään, että **1:5 artiklaan** sovelletaan kaksoisrangaistavuuden vaatimusta, mikä tarkoittaa, että teon on oltava rikos myös siinä maassa, jossa se on tapahtunut. Jos siis ulkomailla tapahtuneen sukuelinten silpomisen uhrilla on Suomen kansalaisuus tai hän asuu vakituisesti Suomessa, Suomen lakia sovelletaan vain kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen nojalla.

Artiklan 1:6(1) mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. **Artiklan 1:6 §:n 2** momentissa säädetään, että Suomen kansalaisena pidetään henkilöä, joka rikoksen tekohetkellä oli tai oikeudenkäynnin alkaessa on Suomen kansalainen. **Artiklan 1:6 §:n 3 momentin 1** kohdassa lisätään, että Suomen kansalaiseen rinnastetaan tätä säännöstä sovellettaessa henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa. **Artikla 1:11** säätää myös, että **1:6 artiklaan** sovelletaan kaksoisrangaistavuuden vaatimusta; **1:11 artiklan 2** kohdan **8** alakohdan mukaan *muun muassa 21:5 ja 21:6 artiklan* mukaiset sukuelinten silpomisen kaltaiset teot muodostavat kuitenkin poikkeuksen kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta tekijän tapauksessa. Näin ollen kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei sovelleta, jos ulkomailla tapahtuneen sukuelinten silpomisen (**21:5 ja 21:6 artiklan** mukainen) tekijä on Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva henkilö, on sitä oikeudenkäynnin alkaessa tai oli sitä rikoksen tekohetkellä.

Rangaistukset

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisesta ja siihen liittyvistä rikoksista on Suomessa säädetty rangaistuksia, jotka riippuvat siitä, minkä **rikoslain säännöksen** nojalla sukuelinten silpomisesta voidaan nostaa syyte yksittäistapauksessa.

- **Artiklan 21:5 (1) momentissa** määrätään pahoinpitelystä *sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi*.
- **Artiklan 21:6 (1) momentissa** määrätään törkeästä pahoinpitelystä *yhdestä kymmeneen vuotta vankeutta*.
- **Artiklassa 21:7** määrätään *sakkorangaistus* lievästä pahoinpitelystä.

- **Artiklassa 21:10** määrätään enintään *kuuden kuukauden vankeusrangaistus* tai *sakko* huolimattomuudesta aiheutetusta ruumiinvammasta.
- **Artiklassa 21:11** määrätään törkeästä huolimattomuudesta aiheutetun vakavan ruumiinvamman aiheuttamisesta *enintään kahden kuukauden vankeusrangaistus* tai *sakko*.

Artiklan 5:5 mukaan henkilöt jotka yllyttävät tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen, rangaistaan niin kuin he olisivat itse tekijöitä ja syyllistyisivät rikokseen. Henkilöitä, jotka avustavat tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen, voidaan rangaista *enintään kolmella neljäsofalla vankeuden enimmäisrangaistuksesta tai sakolla ja vähintään vähimmäisrangaistuksella (jos sellainen on), joka on säädetty rikoksesta 5:6 artiklan nojalla yhdessä 6:8 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan ja 6:8 artiklan 2 kohdan kanssa.*

Niille, joilla on hallussaan (erityisiä) välineitä, tai jotka muutoin valmistelevat tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista (jos se luokitellaan **21:6 §:n** mukaan törkeäksi pahoinpitelyksi), määrätään **21:6 a §:n 1 momentissa** *enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.*

Suojelu

Leikkaamattomien tyttöjen ja naisten suojele

Suomen perustuslain 2:7 §:n mukaan, jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua, eikä vapautta riistää mielivaltaisesti, eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Leikkaamattomia tyttöjä voidaan suojella yleisen siviilioikeuden lastensuojelulainilla. Jos lapsen kasvatusolosuhteet vaarantavat hänen terveytensä ja kehitystensä, **lastensuojelulain 34 §:ssä** määrätään, että sosiaalipalveluista vastaavan kunnan viranomaiset ovat velvollisia antamaan viipymättä tukea "avohuollossa" kyseisen luvun mukaisesti. Avohoito tarkoittaa, että vanhempien ja yli 12-vuotiaan lapsen on suostuttava ehdotettuihin tukitoimiin ja että lapsi pysyy kotona. **36 artiklan 1 kohdan 9 alakohdan** mukaan avohuollon tukeen voivat sisältyä kaikki sellaiset palvelut tai tukitoimet, joista on hyötyä lapselle ja perheelle.

Lastensuojelulain 40 §:n 1 momentin 1 kohdassa määrätään, että lapsi on otettava hyvinvointialueen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. **Direktiivin 40 artiklan 2 kohdan 1 alakohdassa** määrätään, että huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos 7 luvussa tarkoitettut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia, taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on seksuaalioikeuksien loukkaus, joka perustuu vuonna 1995 tehtyyn **kansainväliseen Planned Parenthoodin IPPF:n (IPPF) seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia koskevaan peruskirjaan**. Vuonna 1951 tehdyn **pakolaisten oikeusasemaa koskevan Geneven yleissopimuksen** mukaan pakolainen on henkilö, jolla "on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisten mielipiteiden vuoksi". Viime aikoina on kiinnitetty yhä enemmän huomiota naispakolaisten kohtaamiin erityisongelmiin ja tunnustettu, että naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on yksi vainon muoto. Sukuelinten silpomisen uhkaa on toisinaan käytetty perusteena turvapaikan myöntämiselle ainakin

Yhdysvalloissa. Suomessa ei tällä hetkellä ole ennakkotapausta, mutta periaatteessa Suomen lainsäädäntö sallii suojelun tarpeen sukupuoleen perustuvan vainon tapauksissa, mukaan lukien tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen uhka.⁶

Yleisen rikoslainsäädännön lisäksi ei ole olemassa erityisiä tai yleisiä lakeja, jotka suojelisivat leikkaamattomia naisia.

Hallituksen velvoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi **toimintasuunnitelman** silpomista vastaan vuonna 2019. Toimintasuunnitelma sisältää *muun muassa* seuraavat kohdat:

Ennaltaehkäisy:

- Maakunnat/Sairaanhoitopiirit varmistavat riittävät resurssit ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon jatkuvien asiakassuhteiden, kotikäyntien ja määräaikaistarkastusten toteuttamiseksi neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa. Kunnan terveystoimi varmistaa, että perusterveydenhuolto toteuttaa yllä mainitut toimet.
- Päättäjät kunnissa varmistavat riittävät resurssit kuntien sosiaalitoimelle, jotta sosiaalihuollossa silpomisaihe voidaan ottaa puheeksi perinnettä harjoittavasta maasta lähtöisin olevien asiakkaiden kanssa ja tarvittaessa ryhtyä ohjeiden mukaisiin lastensuojelutoimenpiteisiin.
- Niissä kunnissa, joissa on runsaasti silpomisperinnettä harjoittavista maista lähtöisin olevia asukkaita, varmistetaan, että jokaisessa yksikössä on ainakin yksi silpomisen estämisestä vastaava ammattilainen, jolla on riittävä koulutus asian hoitamiseksi.
- Päättäjät varmistavat järjestöille ja hankkeille riittävän tuen ehkäisevän toiminnan jatkamiseksi.

Koulutus:

- Ammattikorkeakoulut, yliopistot ja muut ammatillista koulutusta järjestävät tahot huolehtivat tyttöjen silpomisaiheen sisällyttämisestä sosiaali- ja terveysalan, kasvatus- ja opetusalan ja poliisitoimen opetusohjelmiin. Opetuksessa hyödynnetään THL:n laatimaa verkkokoulutusta ja lääkärinkoulutuksessa siihen erikseen kehitettyä opetuspakettia.
- Ammattikorkeakoulut, yliopistot ja muut ammatillista koulutusta järjestävät tahot kehittävät lisä- ja täydennyskoulutusta tyttöjen silpomisaiheesta ja sitoutuvat tarjoamaan sitä opiskelijoille.
- Opetuksesta vastaavia tahoja kannustetaan sisällyttämään aihe peruskoulun ja lukion terveystiedon opetussuunnitelmaan ja aihetta tarjotaan terveystiedon oppikirjoihin aiempaa laajemmaksi kokonaisuudeksi.
- Esihenkilöt ja johtavat viranhaltijat mahdollistavat ammattilaisten osallistumisen aihepiiriin liittyvään jatko-, lisä- ja/tai täydennyskoulutukseen.
- THL ja järjestöt osallistuvat aktiivisesti aiheesta tiedottamiseen valtakunnallisissa koulutustapahtumissa ja ammattilehdissä.
- THL:n laatimaa verkkokoulutusta silpomisaiheesta hyödynnetään pohjatietona ammatillisessa koulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa.
- STM varmistaa riittävät resurssit THL:lle, jotta yllä mainitut toiminnot voidaan toteuttaa.

Terveystiedon, sosiaalialan, ynnä muiden asiaankuuluvien ammattilaisten osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen:

- Eri ministeriöt yhteistyössä, sekä johtavat viranhaltijat, luottamushenkilöt ja poliittiset päättäjät varmistavat riittävät resurssit koulutusten järjestämiseksi ja ammattilaisten niihin pääsemiseksi.
- Johtavat viranhaltijat, luottamushenkilöt ja poliittiset päättäjät varmistavat, että Suomen kunnissa ja kaupungeissa on olemassa ajantasainen ohjeistus tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämiseksi, joka on myös sisällytetty alueellisiin kriisi- ja toimintamalleihin.
- Silpomisen uhan alla olevia tai silpomisen läpikäyneitä tyttöjä ja naisia työssään kohtaavat ammattilaiset osaavat tehtäviensä mukaisesti ottaa puheeksi ja ennaltaehkäistä silpomista, toimia silpomisuhan kohdalla ja ohjata silpomisen läpikäyneen asiakkaan hoitoon ja tarvittaessa avausleikkaukseen.
- Esihenkilöt sosiaali- ja terveydenhuollossa, varhaiskasvatuksessa, kouluissa, vastaanottojärjestelmässä ja poliisissa varmistavat, että kaikilla näillä työpaikoilla toimivilla ammattilaisilla on käytössään ajantasainen ohjeistus siitä, miten silpomisuhan kohdalla toimitaan ja mistä saa apua ja tukea tilanteessa.
- Esihenkilöt varmistavat ammattilaisten pääsyn aiheeseen liittyviin koulutuksiin ja varaavat aikaa aiheeseen perehtymiseen. Kaikkien työssään silpomisaiheen kohtaavien ammattilaisten olisi hyvä suorittaa THL:n laatima verkkokoulutus vähimmäiskoulutuksena silpomisesta. Esihenkilöt varmistavat, että ammattilaisilla on mahdollisuus konsultoida muita ammattilaisia yli sektorirajojen ja mahdollisuus alueelliseen verkostoitumiseen.
- Ammattilaisten osaamisen ylläpitämisessä hyödynnetään myös järjestöjen osaamista kouluttajina

Yhteistyön ja koordinaation kehittäminen:

- Johtavat viranhaltijat, luottamushenkilöt ja poliittiset päättäjät varmistavat, että kunnissa ja alueilla, joissa on runsaasti perinnettä harjoittavista maista lähtöisin olevia asukkaita, on laadittu kunta- ja aluekohtaiset toimintamallit ja yhteistyöverkostot silpomisen estämiseksi.
- STM yhdessä THL:n kanssa kutsuu kerran vuodessa koolle FGM-työkokouksen, johon kutsutaan keskeiset yhteyshenkilöt eri toimijatahoilta (ministeriöistä STM, SM, TEM, OKM, OM ja UM, Maahanmuuttovirasto, THL, Opetushallitus, sosiaali- ja terveystoimi, opetus- ja nuorisotoimi, vastaanottokeskukset, poliisi, ammattikorkeakoulut ja yliopistot, järjestöt, maahanmuuttaja- ja uskonnolliset yhteisöt) tiedon välittämistä ja yhteistyötä varten.

Toimintaohjelman toteuttaminen on asianomaisten ministeriöiden vastuulla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on seurata säännöllisesti toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa. Toimintasuunnitelman arviointia ei ole vielä saatavilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö laativat vuonna 2023 väliarvioinnin, jossa tarkastellaan saavutettua kehitystä.⁷

Lain soveltaminen

Oikeudenkäynnit

Suomessa on ollut **yksi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen liittyvä oikeustapaus** marraskuussa 2019. Vastaajaa ei kuitenkaan todettu syylliseksi todisteiden puuttumisen vuoksi.⁸

Päätelmät ja suositukset

Päätelmät

Suomen hallitus on vahvistanut tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen **rangaistavuuden ja rikoslain** soveltamisen silpomista koskevassa **toimintasuunnitelmassa**. Sukuelinten silpominen luokitellaan todennäköisimmin yleisten pahoinpitelylakien alle. Laissa ei ole määritelmää "tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiselle", mutta toimintasuunnitelmassa käytetään WHO:n antamaa määritelmää ja luokituksia, jotka kattavat kaikki naisten sukupuolielinten silpomisen muodot. **Lääketieteellisesti hoidettua tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista** ei käsitellä erikseen, mutta se todennäköisesti kuuluu yleisen rikosnimikkeen piiriin.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen yllyttäminen sekä avustaminen on Suomessa kriminalisoitu yleisessä rikoslainsäädännössä.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen **ilmoittamatta jättäminen** on kriminalisoitu tapauksissa, joissa sukuelinten silpominen on luokiteltu törkeäksi pahoinpitelyksi. Muissa tapauksissa asianomaisilla ammattilaisilla on yleisen siviililainsäädännön mukainen velvollisuus ilmoittaa tapauksista, joissa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on tehty tai joissa se saatetaan suorittaa lähiaikoina.

Rikoslaki ulottaa **ekstraterritoriaalisen soveltamisen** koskemaan tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen suorittamista ulkomailla kaksoisrangaistavuudesta riippumatta, jos *tekijällä* on Suomen kansalaisuus tai hän asuu Suomessa. Jos vain *uhrilla* on Suomen kansalaisuus tai hän asuu Suomessa, edellytetään kaksoisrangaistavuutta.

Suosituks

Suosittelimme, että Suomi poistaa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen tapauksissa, joissa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on tehty ulkomailla ja vain uhrilla on Suomen kansalaisuus tai hän asuu Suomessa.

Suosittelimme myös, että Suomi ottaa käyttöön Iso-Britannian tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista koskevien suojelumääräysten kaltaisen järjestelmän (British Female Genital Mutilation Protection Orders), jolla taataan silpomisen ja muiden haitallisten perinteisten käytäntöjen vaarassa olevien tyttöjen ja naisten tehokas suojelu.

Lisäys I: Kansainväliset ja paikalliset sopimukset

Suomi	Allekirjoitettu	Ratifioitu/ Liittynyt	Raportointia koskevat varaukset?
Kansainväliset			
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (1966) (ICCPR) ⁹	✓ 1967	✓ 1975	Ei
Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (1966) (ICESCR) ¹⁰	✓ 1967	✓ 1975	Ei
Kaikenlaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1979) (CEDAW) ¹¹	✓ 1980	✓ 1986	Ei
Yleissopimus lapsen oikeuksista (1989) (CRC) ¹²	✓ 1990	✓ 1991	Ei
YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ¹³	☐ 1948	☐ 1948	Ei
Paikalliset			
Istanbulin yleissopimus ¹⁴	✓ 2011	✓ 2015	Kyllä*
Euroopan ihmisoikeussopimus ¹⁵	✓ 1989	✓ 1990	Ei
Euroopan unionin perusoikeuskirja ¹⁶	☐ 2000	☐ 2000**	Ei

* Yleissopimuksen 78 artiklan 2 kappaleen mukaisesti Suomen tasavallan hallitus ilmoittaa, että Suomi pidättää itsellään oikeuden olla soveltamatta 55 artiklan 1 kappaletta lievään pahoinpitelyyn silloin, kun rikos kohdistuu muuhun kuin Suomen rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuun henkilöön.

** Euroopan unionin perusoikeuskirja sai oikeudellisen aseman EU:n jäsenvaltioissa, kun Lissabonin sopimus tuli voimaan joulukuussa 2009. Perusoikeuskirjaa päivitettiin viimeksi vuonna 2012.

"Allekirjoitettu": Valtiot allekirjoittavat sopimuksen neuvoteltuaan ja sovittuaan sen sisällöstä.

"Ratifioitu": Kun useimmat sopimukset ja yleissopimukset on allekirjoitettu, ne on ratifioitava (eli hyväksyttävä tavanomaisen kansallisen lainsäädäntömenettelyn kautta), jotta ne olisivat oikeudellisesti voimassa kyseisessä maassa.

"Liittynyt": Kun maa ratifioi sopimuksen, jonka muut valtiot ovat jo neuvotelleet.

Lisäys II: Kansalliset lait

Rikoslaki

Art. 1:5

Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomen kansalaiseen, suomalaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön taikka Suomessa pysyvästi asuvaan ulkomaalaiseen, sovelletaan Suomen lakia, jos teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Art. 1:6

- (1) Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus.
- (2) Suomen kansalaisena pidetään henkilöä, joka rikoksen tekohetkellä oli tai oikeudenkäynnin alkaessa on Suomen kansalainen.
- (3) Suomen kansalaiseen rinnastetaan
 - 1) henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa, sekä
 - 2) henkilö, joka tavataan Suomesta ja oikeudenkäynnin alkaessa on Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen taikka tällöin pysyvästi asuu jossakin näistä maista.

Art. 1:11

- (1) Milloin rikos on tehty vieraan valtion alueella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa 5, 6 ja 8 §:ään vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.
- (2) Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:
 - 1) 11 luvun 5 tai 6 §:ssä, jos teko on sellainen sotarikos tai törkeä sotarikos taikka osallisuusteko niihin, jota tarkoitetaan kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa tehdyn yleissopimuksen (SopS 93/1994) toisen pöytäkirjan 15 artiklassa;
 - 2) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun 1–9 §:ssä;
 - 3) 16 luvun 1–3 §:ssä ja vaikka rikoksen kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 kohdassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikostuomioistuimen palveluksessa;
 - 4) 16 luvun 13, 14, 14 a tai 14 b §:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 20 §:n nojalla;
 - 5) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä;
 - 6) 20 luvun 1, 2, 4, 5, 6, 7, 7 b tai 8 a–8 c §:ssä; (12.4.2019/486)
 - 7) 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä, jos teko kohdistuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön;
 - 8) 21 luvun 5 tai 6 §:ssä, 22 luvun 1 tai 2 §:ssä taikka 25 luvun 8 §:ssä, jos teko on naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 53/2015) 37 artiklassa tarkoitettu avioliittoon pakottaminen, 38 artiklassa tarkoitettu naisen sukuelinten silpominen tai 39 artiklassa tarkoitettu pakotettu raskauden keskeyttäminen tai pakkosterilointi;
 - 9) 29 luvun 1, 2, 5–7 tai 7 a §:ssä, 32 luvun 6 tai 7 §:ssä taikka 36 luvun 1 tai 2 §:ssä, jos teko on unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu unionin taloudellisiin

etuihin vaikuttava petos tai 4 artiklan 1–3 kohdassa tarkoitettu muu unionin taloudellisiin etuihin liittyvä rikos;

- 10) 30 luvun 7, 7 a, 8 tai 8 a §:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 14 §:n nojalla;
- 11) 40 luvun 1–4 tai 4 a §:ssä, jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen; taikka
- 12) 40 luvun 7, 8, 8 a tai 8 b §:ssä, jos teko on unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu varojen väärinkäyttö ja jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

Art. 5:5

Joka tahallaan taivuttaa toisen tahalliseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen, tuomitaan yllytyksestä rikokseen kuten tekijä.

Art. 5:6

- (1) Joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä, tuomitaan avunannosta rikokseen saman lainkohdan mukaan kuin tekijä. Rangaistusta määrättäessä sovelletaan kuitenkin, mitä 6 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa sekä 2 ja 4 momentissa säädetään.
- (2) Yllytyksestä rangaistavaan avunantoon rangaistaan avunantona.

Art. 6:8

- (1) Rangaistus määrätään noudattaen lievennettyä rangaistusasteikkoa, jos:
 - 1) tekijä on tehnyt rikoksen alle 18-vuotiaana;
 - 2) rikos on jäänyt yritykseen;
 - 3) tekijä tuomitaan avunantajana rikokseen soveltaen, mitä 5 luvun 6 §:ssä säädetään, tai hänen osallisuutensa rikokseen on muutoin muiden osallisuutta selvästi vähäisempi;
 - 4) rikos on tehty olosuhteissa, jotka läheisesti muistuttavat vastuuvapausperusteiden soveltamiseen johtavia olosuhteita; tai
 - 5) siihen on edellä 6 tai 7 §:ssä mainituilla tai muilla poikkeuksellisilla perusteilla tuomiossa mainittavia erityisiä syitä.
- (2) Määrättäessä rangaistusta 1 momentin nojalla tekijälle saa tuomita enintään kolme neljännestä rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Jos rikoksesta voisi seurata elinkautinen vankeus, enimmäisrangaistus sen sijasta on kaksitoista vuotta vankeutta ja vähimmäisrangaistus kaksi vuotta vankeutta.
- (3) Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös määrättäessä rangaistusta rikoksen alentuneesti syyntakeisena tehneelle. Alentunut syyntakeisuus ei kuitenkaan vaikuta käytettävissä olevaan enimmäisrangaistukseen.
- (4) Jos rikoksesta on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vankeutta määräajaksi, tuomioistuin voi tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa määrätä rangaistukseksi vankeuden sijasta sakkoa, jos siihen on erityisen painavia syitä.

Art. 15:10

- (1) Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, jalkaväkimiinakiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön, törkeän lapsenraiskauksen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdერიkoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun

terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (12.4.2019/486)

- (2) Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ei kuitenkaan tuomita rangaistukseen sitä, jonka olisi rikoksen estämiseksi täytynyt antaa ilmi nykyinen tai entinen aviopuolisonsa taikka nykyinen avopuolisonsa, sisaruksensa, sukulaisensa suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka se, johon hänellä on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde.

Art. 21:5

- (1) Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

- (2) Yritys on rangaistava.

Art. 21:6

- (1) Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
 - 2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai
 - 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä
- ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

- (2) Yritys on rangaistava.

Art. 21:6a

- (1) Joka 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten

- 1) pitää hallussaan ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa,
- 2) sopii toisen kanssa tai laatii yksityiskohtaisen suunnitelman jonkin mainitun rikoksen tekemisestä tai
- 3) palkkaa, käskee tai muuten yllyttää toista mainitun rikoksen tekemiseen taikka lupautuu tai tarjoutuu tekemään sen

on tuomittava törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

- (2) Jos vaara rikoksen toteuttamisesta on ollut muista kuin satunnaisista syistä vähäinen taikka jos henkilö on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen valmistelusta, estänyt sen jatkumisen tai muuten poistanut oman toimintansa merkityksen rikoksen valmistelussa, 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta.

Art. 21:7

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

Art. 21:10

Joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, joka ei ole vähäinen, on tuomittava vammantuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Art. 21:11

Jos vammantuottamuksessa ruumiinvamma tai sairaus aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä vammantuottamuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Art. 44:2

(1) Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

- 1) terveydensuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti jättää säädetyn ilmoituksen tekemättä taikka rikkoo viranomaisen antamaa kieltoa tai yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä tai
- 2) rikkoo tartuntatautilain (1227/2016) 16 §:ssä tarkoitettussa pakollista terveystarkastusta, 60 §:ssä tarkoitettussa karanteenia tai 63 §:ssä tarkoitettussa eristämistä koskevassa yleisessä tai yksittäistapausta koskevassa päätöksessä tai 54 §:n nojalla säädettyssä pakollista rokotusta koskevassa asetuksessa yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi asetetun velvollisuuden, (21.12.2016/1237)

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, terveydensuojelurikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Art. 44:3

- (1) Joka ilman laillista oikeutta toimii terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettuna ammattihenkilönä, on tuomittava luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.
- (2) Luvattomasta terveydenhuollon ammattitoimen harjoittamisesta tuomitaan myös se, joka ilman lääkelain (395/1987) mukaista lupaa harjoittaa lääketukkukauppaa tai apteekkiliikettä taikka ilman yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) vaadittua lupaa ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä.

Lastensuojelulaki

Art. 25

- (1) Jonkin seuraavista tahoista palveluksessa tai luottamustoimessa oleva, vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä:
- 1) sosiaali- ja terveydenhuolto tai lasten päivähoido;
 - 2) opetustoimi;
 - 3) nuorisotoimi;
 - 4) poliisitoimi;
 - 5) Rikosseuraamuslaitos;
 - 6) palo- ja pelastustoimi;
 - 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottaja;
 - 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjä;
 - 9) seurakunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta;
 - 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitettu vastaanottokeskus tai järjestelykeskus;
 - 11) hätäkeskustoimintaa harjoittava yksikkö;
 - 12) koululaisten aamu- tai iltapäivätoimintaa harjoittava yksikkö;
 - 13) Tulli;
 - 14) rajavartiolaitos;
 - 15) ulosottoviranomainen;
 - 16) Kansaneläkelaitos.
- (2) Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.
- (3) Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:
- 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
 - 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.
- (4) Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rippiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

Art. 40

- (1) Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:
- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai

- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.
- (2) Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:
- 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
 - 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

Suomen Perustuslaki

Art. 2:7

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

-
- 1 Statistics Finland (2021) *Birth rate showed a slight growth in 2020*. Saatavilla osoitteessa https://www.stat.fi/til/vamuu/2020/12/vamuu_2020_12_2021-01-21_tie_001_en.html (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).

Tilastokeskus (2021) *Syntyvyys kääntyi lievään nousuun vuonna 2020*. Saatavilla osoitteessa https://www.stat.fi/til/vamuu/2020/12/vamuu_2020_12_2021-01-21_tie_001_fi.html.
 - 2 Publications of the Ministry of Social Affairs and Health (2019) *Action plan for the prevention of female genital mutilation (FGM)*. Saatavilla osoitteessa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161524/STM_J_07_19_Action_plan_for_the_prevention_of_female_genital_mutilation_FGM.pdf?sequence=1&isAllowed=y (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:1, *Toimintaohjelma, Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM)*. Saatavilla osoitteessa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161524/STM_J_07_19_Action_plan_for_the_prevention_of_female_genital_mutilation_FGM.pdf?sequence=1&isAllowed=y (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
 - 3 *Ibid.*
 - 4 *Ibid.*
 - 5 Ihmisoikeusliitto ry (2011) *Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus Suomessa, Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle*. Saatavilla osoitteessa https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2014/05/Tyttojen_ja_naisten_ymparileikkaus_Suomessa_Suositus_sosiaali_ja_terveydenhuollon_henkilostolle_IOL_2011.pdf (asiakirjaa käytettiin 24. helmikuuta 2022).
 - 6 Ihmisoikeusliitto ry (2011) *Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus Suomessa, Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle*. Saatavilla osoitteessa https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2014/05/Tyttojen_ja_naisten_ymparileikkaus_Suomessa_Suositus_sosiaali_ja_terveydenhuollon_henkilostolle_IOL_2011.pdf (asiakirjaa käytettiin 24. helmikuuta 2022).
 - 7 *Ibid.*
 - 8 Abdirizak Hassan Mohamed and Johanna Latvala (2020) *Female genital mutilation (FGM) Awareness and perceptions of Somali men in the Helsinki region, Finland*. Finnish League for Human Rights Ihmisoikeusliitto. Saatavilla osoitteessa <https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/FGM-Awareness-and-perceptions-of-Somali-men-in-the-Helsinki-region.pdf> (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).

Abdirizak Hassan Mohamed & Johanna Latvala (2020) *Tyttöjen sukuelinten silpominen (FGM) – Helsingin seudulla asuvien somalimiesten tietoisuus ja käsityksiä*. Ihmisoikeusliitto. Saatavilla osoitteessa <https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/Tiivistelm%C3%A4-FGM-selvitys.pdf>.
 - 9 *International Covenant on Civil and Political Rights* (1966) United Nations Treaty Collection: Status of Treaties. Saatavilla osoitteessa https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=IV-4&chapter=4&clang=_en (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
 - 10 *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (1966) United Nations Treaty Collection: Status of Treaties. Saatavilla osoitteessa https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=IV-3&chapter=4 (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
 - 11 *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (1979) United Nations Treaty Collection: Status of Treaties. Saatavilla osoitteessa https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtmsg_no=IV-8&chapter=4&clang=_en#9 (asiakirjaa käytettiin 17. toukokuuta 2021).
 - 12 *Convention on the Rights of the Child* (1989) United Nation Treaty Collection: Status of Treaties. Saatavilla osoitteessa https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
 - 13 *The UN Universal Declaration of Human Rights* (1948) Available at <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/udhr.pdf> (asiakirjaa käytettiin 24. helmikuuta 2022).

-
- 14 - Council of Europe (2021) *Chart of signatures and ratifications of Treaty 210, Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Saatavilla osoitteessa <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatyenum=210> (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
- Council of Europe (2021) *Reservations and Declarations for Treaty 210, Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Saatavilla osoitteessa <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=210&codeNature=0> (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
- 15 - Council of Europe (2021) *Chart of Signatures and Ratifications of Treaty 005, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Saatavilla osoitteessa [coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures?module=signatures-by-treaty&treatyenum=005](https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures?module=signatures-by-treaty&treatyenum=005) (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
- Council of Europe (2021) *Reservations and Declarations for Treaty 005, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Saatavilla osoitteessa <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/?module=declarations-by-treaty&numSte=005&codeNature=0> (asiakirjaa käytettiin 5. heinäkuuta 2021).
- 16 *Charter of Fundamental Rights of the European Union* (2012). Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT> (asiakirjaa käytettiin 24. helmikuuta 2022).

Kansikuvat: Kuva Suomesta Canvan varastokirjastosta.
melnk58 (päiväämätön) *Portrait of beautiful African American business woman with little kid looking at copyspace . . .* 123RF kuva ID 148852054.

Huomaa, että tytön tai naisen valokuvan käyttäminen tässä raportissa ei tarkoita, että hänelle olisi tehty tai ei olisi tehty sukuelinten silpomista.

HPP Attorneys Ltd:n vastuuvapauslauseke:

HPP ei ota vastuuta tämän raportin sisällössä olevista virheistä tai laiminlyönneistä, eikä tämän raportin sisältö ole Suomen lakia koskevaa oikeudellista neuvontaa. Tämän raportin sisältämät tiedot annetaan sellaisenaan ilman mitään takeita, vakuutuksia tai takuita niiden kattavuudesta, tarkkuudesta, hyödyllisyydestä tai ajantasaisuudesta.

28 Too Many / Orchid Project kiittää Stella Saaresaho tämän julkaisun kääntämisestä ja oikolukemisesta Yhdistyneiden Kansakuntien vapaaehtoisten kautta (<https://app.unv.org/>).

Tässä raportissa analysoidaan ja käsitellään kansallisten (rikos)lakien soveltamista tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen ja mahdollisiin siihen liittyviin rikoksiin. Raportissa tarkastellaan myös muita merkityksellisiksi katsottuja oikeudellisia tekijöitä, kuten oikeudellisia velvoitteita ilmoittaa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen suorittamisesta tai todennäköisestä tulevasta suorittamisesta, käytettävissä olevia oikeudellisia suojelutoimia tyttöjen ja naisten suojelemiseksi silpomisen uhalta sekä kansallisten hallitusten velvoitteita sukuelinten silpomisen suhteen.

Tätä raporttia varten tehty alustava tutkimus koostui kyselylomakkeesta, jonka olivat laatineet 28 Too Many (part of Orchid Project) ja Ashurst LLP. Middelburg Human Rights Law Consultancy tarkisti kyselylomakkeen vastausten sisältämät tiedot, päivitti ne ja käytti niitä perustana asiaankuuluvista lähteistä tehdyille lisätutkimuksille. Tämä raportti perustuu pääasiassa ensisijaisiin oikeuslähteisiin, kuten lainsäädäntöön, oikeuskäytäntöön ja auktoritatiiviseen kirjallisuuteen, mutta siinä käytetään myös toissijaisia lähteitä, kuten hallituksen asiakirjoja, lehtiartikkeleita ja sanomalehtiartikkeleita.

Tämä raportti on laadittu ainoastaan oikeudellisena tutkimustyönä, eikä se edusta oikeudellista neuvontaa minkään Suomen lainsäädännön osalta. Sen tarkoituksena ei ole olla täydellinen eikä sitä voida soveltaa mihinkään tiettyyn tosiseikkaan tai oikeudelliseen tilanteeseen. Se ei muodosta oikeudellista neuvontaa, eikä siihen saa tukeutua eikä sitä saa käyttää oikeudellisena neuvonantona, eikä se luo asianajajan ja asiakkaan välistä suhdetta mihinkään henkilöön tai yhteisöön. 28 Too Many, Orchid Project, Ashurst LLP ja Middelburg Human Rights Law Consultancy eivätkä muutkaan tämän raportin laatijat ota vastuuta vahingoista, jotka voivat aiheutua siitä, että luotetaan tähän raporttiin sisältyviin tietoihin, tai mahdollisista epätarkkuuksista, mukaan lukien lakimuutokset sen jälkeen, kun tutkimus valmistui elokuussa 2021. Kukaan tämän raportin laatija ei pidä itseään pätevänä antamaan oikeudellista neuvontaa minkään lainkäyttöalueen osalta sen vuoksi, että hän on osallistunut tähän hankkeeseen tai antanut panoksensa tähän raporttiin. Oikeudellista neuvontaa on pyydettävä asianomaisen lainkäyttöalueen/alueiden lakimiehiltä, kun on kyse erityisistä olosuhteista. Lisäksi on huomattava, että monissa maissa ei ole ennakkotapauksia laissa säädetyistä rangaistuksista, mikä tarkoittaa, että käytännössä voidaan soveltaa lievempiä rangaistuksia.

Kiitokset:

Ashurst LLP

Middelburg Human Rights Law Consultancy

HPP Attorneys Ltd

Version 1, August 2023

© Orchid Project & 28 Too Many 2021
research@orchidproject.org

